

Ginter D z i e r ż o n, *Ewolucja doktryny oraz dyscypliny dotyczących przeszkody różności religii w kanonicznym porządku prawnym*, Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Kard. Stefana Wyszyńskiego 2008, s. 403.

Książka Gintera Dzierżona składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, wykazu ważniejszych skrótów, bibliografii, streszczeń i spisu treści w języku włoskim.

Jak we Wstępie pisze autor, celem pracy jest ukazanie ewolucji, jakiej w ciągu wieków ulegała przeszkoda małżeńska, mająca w języku łacińskim nazwę *disparitas cultus*, w języku polskim „różnica religii”, polegająca na zakazie zawierania małżeństw między osobami ochrzczonymi należącymi do Kościoła katolickiego i osobami nieochrzczonymi. Przeszkoda ta została wprowadzona dla zapobieżenia niebezpieczeństwu utraty wiary, zagrażającego pozostającej w takim związku stronie katolickiej, i wychowaniu zrodzonych z tego małżeństwa dzieci w religii akatolickiej. Podział pracy na rozdziały uwzględnia kryteria historyczne. Autor scharakteryzował też materiał źródłowy i literaturę przedmiotu oraz metody badawcze, jakimi posłużył się w opracowywaniu tego materiału.

Z uznaniem należy zauważyć, iż rozprawa jest oparta na wnikliwej analizie materiału źródłowego w aspekcie historycznym i współczesnym oraz na bogatej literaturze przedmiotu krajowej i zagranicznej. Całość tej problematyki została przedstawiona w następującym porządku:

1) powstanie i rozwój zakazu zawierania małżeństw przez osoby należące do Kościoła katolickiego z osobami nieochrzczonymi – w świetle tekstów Pisma św., wypowiedzi pisarzy kościelnych i Ojców Kościoła, uchwał synodów powszechnych i synodów partykularnych w pierwszym tysiącleciu chrześcijaństwa (rozdział I);

2) rozwój doktryny teologicznej i kanonistycznej oraz regulacji prawnych dotyczących zakresu przeszkody różności religii, opatrzonej sankcją nieważności, w okresie poprzedzającym promulgację Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1917 r. (rozdział II);

3) regulacje prawne dotyczące przeszkody różności religii w okresie od promulgacji KPK z 1917 r. do Soboru Watykańskiego II (rozdział III);

4) reforma instytucji małżeństw mieszanych po Soborze Watykańskim II w aktach wykonawczych do uchwał soborowych i w debacie nad rewizją Kodeksu Prawa Kanonicznego (rozdział IV);

5) przeszkoda różności religii w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r. i w aktach wykonawczych stanowiących przez konferencje biskupów (rozdział V).

Zakończenie książki obejmuje teologiczne i pastoralne przesłanki wprowadzenia do systemu prawa kanonicznego przeszkody różności religii i jej ewolucji od początku Kościoła do czasów współczesnych.

Uwag krytycznych, jakie nasuwają się podczas lektury tej publikacji, jest stosunkowo niedużo. Trzeba jednak zauważyć, iż z punktu widzenia poprawności językowej zastrzeżenie może budzić użycie w tytule łącznika „oraz” zamiast „i”. Natomiast z punktu widzenia logicznego wydaje się, że należało tu użyć terminu „system prawa” zamiast „porządek prawny”. Trafniejsze byłoby więc sformułowanie: „Ewolucja przeszkody różności religii w systemie prawa kanonicznego” bądź tylko „[...] w prawie kanonicznym”. Zastrzeżenie dotyczy także posługiwania się w niewłaściwym znaczeniu niektórymi wyrażeniami, jak „porządek prawny” (s. 11), „system kanonicznego prawa małżeńskiego” (s. 12, 49), „system przepisów dotyczących małżeństw mieszanych” (s. 360). Wątpliwości budzi też informacja dotycząca metod, jakie autor zastosował w swoich badaniach. Pisze on bowiem: „w opracowaniu wykorzystano następujące metody, tzn. metodę analityczną, metodę egzgetyczno-dogmatyczną oraz metodę historyczno-prawną” (s. 18). Poprawnie należało metody te nazwać: metodą teologiczną, która rzeczywiście znajduje zastosowanie w analizowaniu tekstów Pisma św. oraz dokumentów Magisterium Kościoła; metodą historyczno-prawną, mająca zastosowanie w analizowaniu źródeł prawa stanowiącego przez organy władzy kościelnej, obowiązującego w przeszłości; metodą dogmatyczno-prawną, która została zastosowana w ustalaniu znaczenia norm prawa kanonicznego obowiązującego współcześnie. Każda z tych metod obejmuje zarówno analizę, jak też systematykę i syntezę. Należy jednakże zauważyć, iż jakkolwiek autor wymienione wyżej metody nieprawidłowo nazwał we Wstępie, to prawidłowo zastosował zarówno w poszczególnych rozdziałach, jak i w Zakończeniu swej rozprawy.

Istotnym walorem naukowym ocenianej rozprawy są:

1) charakterystyczne dla współczesnej nauki prawa kanonicznego interdyscyplinarne ujęcie rozpatrywanej problematyki, tzn. teologiczne, historyczne i dogmatyczno-prawne;

2) dobre opanowanie warsztatu naukowego; wskazuje na to: a) wnikliwe wykorzystanie zarówno źródeł prawa, jak i opracowań wielu autorów polskich i zagranicznych, dotyczących opracowanego tematu; b) prawidłowe usystematyzowanie różnych opinii na tematy związane z dyskutowanymi kwestiami, jakie zostały sformułowane przez naukę prawa, i zajęcie wobec nich własnego stanowiska, uzasadnionego za pomocą różnych dyrektyw wykładni prawa (nie tylko językowej, ale również systemowej i celowościowej).

Książka ks. Gintera Dierżona ma charakter monografii naukowej, która wnosi znaczący wkład do nauki prawa kanonicznego, jak również do toczącego się po Soborze Watykańskim II dialogu z przedstawicielami innych religii w aspekcie teoretycznym i praktycznym. Uważam, że praca ta może być pożyteczna dla specjalistów w zakresie nauki prawa kanonicznego, a także dla duszpasterzy, zwłaszcza zainteresowanych dialogiem ekumenicznym.

Józef Krukowski
Wydział Prawa Kanonicznego UKSW w Warszawie